

מדוע פוטרים חתן טרי משירות צבאי?

רק החתן יכול לשמח את אשתו, אין מישהו אחר שיכול למלא את מקומו.

שנה ראשונה

המלחמה שהתקיימה בעזה לפני כמה שנים, סיפקה לנו בין השאר את סיפורו המצמרר והנוגע ללב של החייל אהרון קרוב, קצין צנחנים שאימן את החיילים שתחת פיקודו במשך כמה חודשים לקראת הכניסה לעזה. אלא שימים ספורים בלבד לפני שממשלת ישראל החליטה להיכנס לעזה הוא עמד להתחתן.

אהרון שוחרר לכבוד שבת חתן, הוא הספיק לעלות לתורה, ומיד לפני הקידוש הוא נקרא חזרה לבסיס, שכן הצבא התכוון להיכנס לתוך עזה. ביום שלישי בלילה הוא שוחרר לביתו משום שהמבצע עוד לא התחיל בפועל, ויומיים לאחר מכן הייתה אמורה להתקיים החתונה שלו.

החתונה אכן התקיימה בזמנה. ביום שישי בבוקר לפני ארוחת בוקר הוא נקרא שוב לצבא. המשפחה לא ידעה האם היא תחגוג את שבת שבע ברכות ביחד עם החתן או בלעדיו. עשר דקות לאחר כניסת השבת הוא הופיע בבית, ובשבת בבוקר הוא נקרא לצבא, כי אז המבצע אכן התחיל והצבא נכנס לתוך עזה.

שבועיים לאחר פתיחת המבצע אהרון קרוב נכנס לדירה ממולכדת בתוך עזה ונפצע אנושות מפיצוץ עוצמתי רח"ל. הרופאים אמרו שנתרו לו שעות ספורות לחיות. הסיפור הזה התפרסם בכל העולם ☹ חייל שוכב פצוע אנוש לאחר שלא הספיק אפילו לחגוג כיאות את ימי השבע ברכות עם כלתו. מיליוני אנשים בכל העולם התפללו עבורו. 'תפילת רביס' אכן עמדה לו

ושמונה חודשים לאחר מכן הוא כבר היה נס מהלך.

בעקבות סיפורו של אהרן קרוב היו חברי כנסת בישראל שניסו לקדם חוק שחתן בשנה ראשונה לנישואיו יהיה פטור משירות בצבא. הם ביססו את עמדתם על פסוק בפרשת השבוע שלנו, שכן התורה אומרת במפורש: "כי יקח איש אשה חדשה לא יצא בצבא" [?] נקי יהיה לביתו שנה אחת ושמח את אשתו אשר לקח" (כי תצא, כ"ג, ה).

יש מונח הלכתי שנקרא "שנה ראשונה". חתן בשנה הראשונה לנישואיו צריך להיות לצד אשתו כל העת, ולכן התורה פוטרת אותו משירות צבאי. מאותה סיבה הוא לא נוסע מחוץ לעיר, גם לא לצרכי עסקים, מכיוון שהוא צריך ללון בביתו. ובכלל עליו להשתדל להיות פחות עסוק, כי את השנה הראשונה עליו להקדיש לגמרי לבניית חיי הנישואין שלו (ראה 'נישואין כהלכתם' ח"ב עמ' תק).

התורה מלמדת אותנו שכדי לבסס קשר יציב ואיתן בין בני זוג, לא די בשבוע אחד או אפילו בחודש ימים, משום שאם מעוניינים שיהיה זה דבר יציב ובר קיימא [?] יש צורך בשנה שלמה ותמימה.

אנו רואים דבר מעניין שאותן תקופות-זמן שקיימות באבלות ל"ע יש גם [?] להבדיל [?] בנישואין. וכמו שהרמב"ם כותב: "משה רבינו תיקן להם לישראל שבעת ימי אבלות ושבעת ימי המשתה" (הלכות אבל א, א). כמו שיש "שבעה" באבלות כך גם חוגגים עם החתן שבעה ימים. כמו שיש "שלושים" באבלות כך גם בנישואין ישנם הלכות מיוחדות לזוג הצעיר כשהוא עדיין בתוך שלושים יום לנישואין. וכמו שיש אבלות ל"ע של שנה שלימה אחרי ההורים, ההלכה הזאת קיימת גם לגבי "שנה ראשונה" שהחתן צריך לשמח את אשתו במשך שנה שלמה. גם בחסידות חב"ד הזוגות הצעירים שנוסעים לשליחות עושים זאת בדרך כלל אחרי השנה ראשונה, ולא מיד אחרי הנישואין.

למה רק החתן?

אבל כמו בכל דבר, גם בנושא זה לא הכול אוהבים את החוק החדש. הם טוענים שהחוק אכן נשמע מאוד נכון ומתחשב, אבל המציאות סבוכה הרבה יותר. וכי מדוע רק חתן צעיר יהיה משוחרר משירות צבאי, ומה עם אבא לשלשה ילדים שאשתו עומדת ללדת, וכי צריכים אותו בבית פחות מאשר את החתן הטרי?! ומה לגבי בן יחיד שסועד את אימו החולה שנמצאת במצב קשה מאוד, וכי אותו לא צריכים בבית?! וישנן דוגמאות אין-ספור למצבים אנושיים כאלו, וכי מדוע שהם לא יהיו משוחררים משירות צבאי? מדוע התורה אוהבת את החתן (או את הכלה) יותר מאשר את האמא החולה או את התינוק שעומד להיוולד?!

באופן כללי תרי"ג מצות מתחלקות בין מצות שבין אדם למקום ומצות שבין אדם לחברו. המצות שבין אדם למקום [?] רובן הן מצוות שבגופו, יהודי צריך לקיים אותן בעצמו, מוטל עליך להניח תפילין בעצמך ואינך יכול למנות שליח שיעשה זאת עבורך. כל אחד חייב לשמוע קול שופר, ואינך יכול לעשות שליח שיוציא אותך ידי חובה בשמיעת קול שופר עבורך, וכך בכל מצוה ומצוה.

פני הדברים הם אחרת כאשר מדובר במצות שבין אדם לחברו. רובן הן מצוות שאפשר לקיים אותן באותה מידה על-ידי שליח, אתה בעצמך אינך מחויב לעשות אותן, אלא מוטלת עליך החובה לדאוג שהמצוה הזאת תיעשה. אדם לא חייב בעצמו לקבור מתים, אבל הוא חייב לדאוג שבעיר תהיה חברה קדישא שתעשה זאת בשליחותו. באותה מידה אינך מחויב לבקר חולים בכל יום שישי בבית הרפואה, אבל אם שמעת על חולה פלוני מוטל עליך לדאוג שיהיה מישהו שיבקר אותו.

אפילו במצוות משמעותיות כמו מצות מילה למשל, אכן עליך מוטלת המצוה למול את בנך, אבל אינך מחויב לעשות זאת בעצמך; אם הידיים שלך רועדות תוכל לתת את הסכין למוהל ולמנות אותו שהוא יהיה השליח שלך לקיים את המצוה בעבורך. אפילו מצות "ושננתם לבניך" שמופיעה

בקריאת שמע, לפיה האב מחויב ללמד את בנו תורה [1] אם אין לאב זמן או שאין לו סבלנות לעשות זאת, ביכולתו לשכור מורה שיעשה את המצוה עבורו וילמד עם בנו תורה.

ואולי ניתן לומר שזהו ההסבר גם בעניינינו. אדם שאמו נמצאת חלילה במצב קשה, מוטלת עליו אמנם החובה של כיבוד אב ואם, אבל אין זו מצוה שבגופו, הוא לא חייב לעשות זאת בעצמו. באותה מידה ביכולתו לשכור מישהו שיטפל בהוריו, וכך גם לגבי אשתו היולדת שאפשר למצוא מיילדת שתעזור לה.

אבל מצות "ושמח את אשתו" זוהי מצוה שאותה אי אפשר לקיים על ידי שליח. מצוה זו אתה חייב לעשות בעצמך. ואפשר שזוהי אפוא הסיבה שדווקא העוסק במצווה זו התורה פוטר אתו משירות צבאי, שכן זוהי מצוה שאי אפשר לעשותה על ידי אחרים.

להשלים את החסר

ידועים דברי המדרש, שהקב"ה "מה שהוא עושה הוא אומר לישראל לעשות" (שמו"ר פ"ל). גם בנישואין של עם ישראל עם הקב"ה אנו מוצאים את המושג של "שנה ראשונה". בחתונה ההיא, שהתקיימה בשעת מתן תורה, החתן והכלה שהו יחד בהר סיני במשך שנים-עשר חודשים. עם ישראל הגיע להר סיני "בחודש השלישי לצאת בני ישראל [2] ביום הזה באו מדבר סיני" (שמות י"ט, א). והם נשארו שם עד "בשנה השנית בחדש השני" [3] "נמצאת אומר שנים עשר חודש חסר עשרה ימים עשו בחורב" (במדבר י, י"א. רש"י).

ישנו דיון בהלכה אם בעל לא שהה עם אשתו במשך תקופה מסוימת במהלך ה"שנה הראשונה" מה דינו; יש שסוברים שעל הבעל להשלים את ימי חסרונו. אני מציע לכל אחת לבדוק את היומן שלה האם בעלה נסע מחוץ לעיר לבד או שנעדר מביתו בתירוצים אחרים, עכשיו הגיע הזמן לתבוע את הפירעון של החוב הזה [4] (ראה 'נישואין כהלכתם' ח"ב עמ' תקד).

גם בנישואין שבין עם ישראל לבין הקב"ה חסרים, כאמור, עשרה ימים להשלמת ה"שנה ראשונה" בהר סיני. ואולי ניתן לומר שאת עשרת הימים הללו הקב"ה משלים בכל שנה ושנה בעשרת ימי תשובה שבהם הוא בא לכל יהודי ונמצא אתו ביחד. לא בכדי נאמר על עשרת ימי תשובה "דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב", ומתי הוא קרוב? "אלו עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים" (ר"ה י"ח, א).